

Vladimira Ilić¹

*Institut za etnologiju i antropologiju,
Odeljenje za etnologiju i antropologiju,
Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu*

TAMO DALEKA TASMANIJA: UVODNIK U ISTRAŽIVANJE PRVE GENERACIJE SRPSKIH MIGRANATA U SAVEZNOJ DRŽAVI AUSTRALIJE²

Apstrakt: Ovaj rad nastaje kao deo šireg istraživanja srpske migracije na Tasmaniji, saveznoj državi Australije. Temelji se na terenskom istraživanju koje je obavljeno 2020. godine u Hobartu i kojim je obuhvaćeno oko trideset ispitanika prve generacije imigranata, s jedne strane, kao i na delu relevantne literature i dostupnih statističkih podataka, s druge. Namera ovog teksta je da ponudi opšti istorijsko-etnografski uvid o talasima naseljavanja Srba na kontinent i ostrvo, razlozima migriranja i izbora ili izostanka izbora baš ovog mesta za naseljavanje. Iako je etnografija prestala da bude centar antropologije kao nauke, izuzetak koji se ovim radom čini smatram opravdanim činjenicom da je Australija, i naročito Tasmanija, usled svoje geografske distanciranosti u odnosu na Balnak i nedostatka kulturnog uticaja na srpsko društvo, ostala relativna nepoznanica u ovdašnjoj sredini. Pored toga, domaća antropološka produkcija koja baštini brojne i značajne rezultate istraživanja srpskih dijaspora evropskih i, nešto ređe, drugih preookeanskih zemalja, do sada nije pokazala interesovanje ili imala prilike da pažnju posveti i ovoj zemlji srpske emigracije.

Ključne reči: migracije, prva generacija migranata, Srbi, Tamsanija, Australija.

Uvod

Kako je etnografija kao vrsta deskriptivnog i informativnog pisanja o zajednicama na osnovu podataka prikupljenih na terenu davno prestala da bude

1 vladimira.ilic@f.bg.ac.rs

2 Realizaciju ovog istraživanja finansijski je podržalo Ministarstvo nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije u sklopu finansiranja naučnoistraživačkog rada na Univerzitetu u Beogradu – Filozofskom fakultetu (br. ugovora 451-03-137/2025-03/ 200163).

centar i osnov antropologije kao nauke, postavlja se pitanje utemeljenosti ovog teksta, odnosno takvog pisanja, konkretno, o Srbima koji žive na Tasmaniji, i posredno o ovoj australijskoj saveznoj državi kao zemlji njihovog prijema. Zato u prvim redovima ovog teksta nastojim da pružim valjane razloge njegovog nastanka. Prvo, rad čini deo šireg antropološkog istraživanja nostalgije srpskih migranata koji su većinom naselili glavni grad ostrva, Hobart, te ga treba razumeti kao uvodnik, da ne kažem, kao deo predteksta daljim interpretativnim radovima (v. Жикић 2012, 23). U Hobartu sam provela oko osam meseci tokom kojih sam obavila terensko istraživanje koje je uključivalo posmatranje sa učestvovanjem i polustrukturirane dubinske intervjuue sa nešto više od trideset osoba srpskog porekla, migranata prve generacije.. Drugi i važniji razlog koji je podstakao objavljivanje ovakvog tipa rada, tiče se jedne opšte stranosti, da se tako izrazim, nešto manje Australije, a znatno više Tasmanije. Konkretnije, javila se potreba da zvanično i tek delimično odgovorim na pitanja koja mi se u neformalnim razgovorima sa osobama iz naučnih i nenaučnih krugova postvljaju pri gotovo svakom prvom pomenu ovog ostrva i Srba koji su ga naselili. Naime, pred odlazak na Tasmaniju, prvo pitanje koje mi je bilo upućeno jeste: „Šta ćeš *tamo*?“, a koje je bilo izraz iskrene znatiželje čega vrednog za videti ima na Tasmaniji (naročito da bi se „prevalio toliki put“ i potrošila znatna suma novca), dok se po povratku i sve do današnjih dana postvljaju pitanja: „A *tamo* ima Srba?“, „Koliko ih je?“, „Od kad ih ima *tamo*?“, „Kako su uopšte „dospeli“ *tamo*?“, „Šta rade *tamo*?“ itd. Isticanje priloga „*tamo*“ u ovom nabrajanju nije stilsko – čak bi bilo izraz kakvog rđavog stila – već ono nosi svoje značenje i značaj. Kada se pomenu, recimo, Srbi koji žive u Beču, obično se ne postavljaju ovakva pitanja – štaviše, u ovdašnjoj sredini postoji načelno znanje o „Srbima Bečlijama“. O njima i uopšte dijspori u Austriji se već puno saznalo što iz rezultata opsežnih i značajnih istraživanja koje su sprovele moje kolege (npr. Antonijević 2013; Брујић 2018; Rašić 2022), što usled činjenice da je to uobičajena turistička destinacija stanovništva Srbije.³ Nasuprot tome, u slučaju Tasmanije, zamenički prilog „*tamo*“ je za neke od mojih ovdašnjih sagovornika značio njenu daljinu i zabačenost, ne samo u smislu geografske udaljenosti – dalje kopno od tasmanijskog u odnosu na Balkan jesu jedino pojedina pacifička ostrva-države⁴ – već i u smislu stranosti ostrva najmanje kao sociokulturnog područja. To je delimično posledica nezapaženog kulturnog i drugog uticaja same Australije na ovom području; na primer, australijska popularna kultura – čiji proizvodi, u tehnološki razvijenom dobu najlakše i najbrže prelaze državne i kulturne granice – neznatno je prisutna u Srbiji. Tasmanija, kako domaća svakodnevnica svedoči, najpoznatija je po liku iz crtanog filma – tasmanijskom

3 Ta znanja se, kako je verovatno poznato čitaocima, u neformalnim razgovorima manifestuju u komentarima koji su ili odraz utisaka i iskustava (poput onih da se „na svakom koraku“ – na gradskim ulicama, trgovima i drugim javnim ili polujavnim mestima u Beču ili drugde – čuje srpski jezik) ili okvirnog poznavanja statističkih podataka o veličini tamošnje srpske dijasporne ili sl.

4 Iako je kulturni titular Novi Zeland.

đavolu.⁵ Istovremeno, odraz i potvrda „slojevitog“ nepoznavanja jeste činjenica da je Tasmanija u susretima sa ovdašnjim stanovništvom lako postajala Tanzanija, štaviše, začuđujuće mnogo puta je ova dominantno belaćka i, poreklom svog većinskog stanovništva i kulturno, britanska sredina bila pobrkana sa afričkom crnačkom. Zadelovalo je da je mogla biti pobrkana i sa Tunguzijom da ova već ne nosi uvreženo kulturno značenje dela sveta za koji „kao da niko ne zna gde je, a nije sasvim sigurno ni da li postoji“. Drugim rečima, Tasmanija se kod mnogih sugrađana sa kojima sam razgovarala čak ne dovodi u vezu sa Australijom. Tako se ono „tamo“ može razumeti kao oznaka *nečega* toliko dalekog u smislu fizičke distance i toliko nepoznatog u svakom drugom smislu – kulturnom, društvenom, demografskom, političkom itd. – zbog čega deluje da se doživljava kao egzotično mesto ili, pre, kao mesto koje *zvuči* egzotično.

Ne iznenađuje da ovakva kulturna predstava, kako se čini, dominira nad saznanjima o ovoj ostrvskoj zemlji i njenom stanovništvu, s obzirom na to da je, pored navedenog, dostupnost relevantnih informacija na srpskom jeziku mala, a retki novinski članci ili televizijske reportaže su opskurne i neke predstavljaju nepouzdan izvor informacija.⁶ Kada je o naučnoj produkciji reč, pisalo se u domaćoj etnologiji/antropologiji o srpskim iseljenicima koji su naselili ne samo zemlje Evrope (npr. Pavišević 2003; Прелић 2008; Павловић 2012; Благојевић 2012; Antonijević 2013; Брујић 2018; Rašić 2022; Ивановић Баришић, Трубарац Матић и Богдановић 2022), već i druge kontinente (Павловић 1990; Лукић-Крстановић 1992; Благојевић 2005; Lukić-Krstanović i Pavlović 2016; Стефановић-Бановић и Пантовић 2013), ali ne i Australiju.⁷ Tako o Srbima koji su naselili Tasmaniju ne postoji nijedan domaći antropološki rad⁸ i, koliko mi je poznato, takvog nema ni u inostranoj antropološkoj produkciji.

Usled navedenih razloga, kao i planova za objavljivanje posebnih radova o određenim segmentima života prve generacije srpskih imigranata na Tasmaniji, na ovom mestu ću nastojati da pružim opšti istorijsko-etnografski uvid u ovu, na različite načine heterogenu, etničku grupu, posvećujući najviše pažnje nekim od uobičajenih aspekata iseljeničkih sudbina za koje su antropolozi zainteresovani, a to su razlozi njihovog migriranja (npr. v. Antonijević 2013, 22; Брујић

5 Da li zaista postoji ta životinja i da li sam je videla, takođe su neretko postavljana pitanja.

6 Na primer, jedan novinski članak dostupan u elektronskoj formi je pogrešno datiran; name, ako su i bile tačne, neke od informacija navedene u njemu su zastarele u odnosu na datum objavljivanja članka pa samim tim i pogrešne (vidi: <https://stajerska.eu/2019/10/27/srbi-na-tasmaniji-najudaljenijem-nasem-mestu-na-svetu/>). Takođe, repotaža Radio-televizije Srbije daje netačan istorijski podatak o prestonici Tasmanije. U njoj se navodi da je Hobart najstariji grad u Australiji, dok je on, posle Sidneja, drugi po starosti na celom kontinetu, iako prvi po starosti na samom ostrvu (vidi: https://www.youtube.com/watch?v=w0Nnz-VL2_FU).

7 Na australijskim univerzitetima se beleže odbranjene doktorske teze, na primer, jedna iz pera antropologa (Randelović 2019) i druga lingviste (Medojević 2014).

8 Tek sporedno se na njih odnosi istraživanje manjeg obima o strahu od koronavirusa sprovedenog u Hobartu među migrantima sa prostora SFRJ, etnički različitog porekla (Ilić 2021, 2022).

2018) kao i talasi naseljavanja, u ovom slučaju, Srba na ostrvo. Pored toga, zbog relativne specifičnosti Tasmanije naznačene u pređašnjem delu teksta, osvrnuću se i na pitanje izbora ovog ostrva (tamo gde ga je bilo) za zemlju preseljenja. Na samom kraju osvrnuću se tek na neke od zabeleženih predstava ispitanika o Tasmaniji pre njihovog preseljenja na ostrvo, kao i pojedine otežavajuće okolnosti života na ostravu te (eventualne) faktore za njegovo napuštanje.

Australija kao zemlja migracije: talasi naseljavanja stanovništva srpskog porekla

Australija kakvu danas poznajemo nastala je od šest britanskih osuđeničkih kolonija koje su se formirale u razdoblju od kraja 18. do sredine 19. stoleća, a koje predstavljaju direktne preteče današnjih saveznih država.⁹ Kolonije se 1901. god. ujedinjuju u savez, tačnije, dekretom britanskog parlamenta, Australija prvog dana prošlog stoleća postaje nacija (White 2020 [1981], 110).¹⁰ Njen zvanični naziv je Komonvelt Australija, kojeg danas sačinjavaju šest saveznih država i dve teritorije.¹¹ Tasmanija je jedina ostrvska država Australije spram koje se sve ostale države i teritorije neformalno nazivaju kopnom (*engl.* mainland).¹² S kulturnog aspekta posmatrano, pored novozelandskog, tvrdi se da je izvan Ujedinjenog Kraljevstva australijsko društvo „najviše britansko“ društvo na svetu (Jupp 2002, 5).

Australija predstavlja tipičan primer zemlje imigracije. Australijski popisi stanovništva – čije se kategorije (parametri prikupljanja podataka) menjaju tokom vremena, i čije je (re)kreiranje jednim delom diktirala istorijska stvarnost, odnosno, političke i socioekonomske promene u zemljama maticama australij-

9 Prvi izgnanici iz Velike Britanije 1788. god. počinju naseljavanje istočne obale Australije (kada se formira i prva kolonija nazvana Novi južni Vels, a od koje se 1823. odvaja Tasmanija kao druga po redu kolonija (v. Bolwell et.al. 2024, 421)); praksa deportovanja kažnjnika je okončano 1868. godine, sa pojavom tzv. zlatne groznice i protivljenjem slobodnog stanovništva takvoj praksi (Markasović 2018, 10-11).

10 O prvim problemima takve nacije vid npr.: White 2020 [1981], 110 i dalje.

11 Vlada australijske države je kralj Australije, koji je ujedno i kralj Ujedinjenog Kraljevstva. Prema Ustavu Australije, izvršnu vlast vrši generalni guverner kao predstavnik kralja u zemlji, a kojeg i imenuje sam kralj po savetu premijera Australije. Vidi: <https://www.dfat.gov.au/about-us/publications/corporate/protocol-guidelines/1-introduction-to-australia-and-its-system-of-government#:~:text=The%20Commonwealth%20of%20Australia%20is,federal%20government%20or%20Commonwealth%20government;https://peo.gov.au/understand-our-parliament/parliament-and-its-people/people-in-parliament/governor-general>.

12 Država Tasmanija obuhvata istoimeno (glavno) ostrvo na jugoistočnom delu Australije i okolnih 334 ostrva (koja su značajno manja od glavnog ostrva i velika većina je nenaseljena; preko 99% stanovništva živi na glavnom ostrvu). Približno 570.000 stanovnika naseljava ovu ostrvsku državu, od čega oko 40% njen glavni grad, Hobart.

Za vrlo kratak istorijski pregled naseljavanja Tasmanije vidi: Cassidy 2006, a za detaljniju istoriju ostrva npr. vidi: Reynolds 2011.

skih imigranata,¹³ pružaju delimične podatke o etničkom poreklu stanovništva sa Balkana.¹⁴ Prema retkim izvorima koji pružaju podatke o doseljavanju Srba pre Drugog svetskog rata u Australiju a koji bi se mogli kvalifikovati kao pouzdani, prvi Srbi i oni koji su nosili „jugoslovenska prezimena“ stižu u Australiju sredinom 19. stoleća iz primorskih krajeva nekadašnjih jugoslovenskih teritorija i Austrougarske (Rajšmić 2023, 106; Marković 1988, 207), i sve do početka prošlog veka, odnosno, stvaranja saveza, procenjuje se da ih nije moglo biti ni sto, kao i da je pre i, naročito, po okončanju Prvog svetskog rata, taj broj znatno porastao (Stefanovic 2001, 675).¹⁵ Talas masovnijeg i intenzivnijeg naseljavanja – prema nekim autorima označen kao drugi po redu (Medojević 2014, 18) – odvija se nakon Drugog svetskog rata. Naseljavanje Komonvelta bilo je strateško. S njegovim formiranjem usvojena je posebna migraciona politika poznata pod nazivom *politika Bela Australija*¹⁶ koja je bila na snazi sve do 1973. godine, a sa naznakama slabljenja u periodu posle Drugog svetskog rata (Van Krieken 2012, 506-507; Randelović 214, 80-81).¹⁷ Pre rata i dok god je to bilo moguće po njegovom okončanju, država je snažno favorizovala ne bilo koju belu, već britansku imigraciju, istovremeno obeshrabrujući ili čak sprečavajući doseljavanje migranata drugog porekla, dok nakon rata, s programom posleratnih masovnih migracija od 1947. (Jupp 2011, 43; Taylor 2004, 1), federalna vlada sklapa bilateralne ugovore najpre sa zemljama severne i zapadne Evrope, a potom i Istočne i Južne Evrope, primajući veliki broj raseljenih lica (Jarić 2001, 300).¹⁸ Tako su i godine između 1949. i 1954. bile najintenzivnije u pogledu doseljavanja Srba, što je proces nastavljen i u narednim godinama a čemu svedoče rezultati popisa stanovništva iz 1961. godine, kada je zabeleženo preko 10.000 osoba srpskog porekla od 10,5 miliona ukupne populacije (Stefanovic 2001, 675). Kada je reč o Tasmaniji, popisi pružaju podatke o imigrantima u ovoj saveznoj državi rođenim u Jugoslaviji, i ukazuju na to da ih je na popisu 1947. bilo svega šest, a da se njihovo najintenzivnije naseljavanje ostrva

13 Na primer, prisustvo Austrougarske na Balkanu, spajanje i razdvajanje nekadašnjih jugoslovenskih republika i najnovije prepoznavanje Kosova kao nezavisne države.

14 Najkorisnije kategorije popisa za ovaj pregled su: zemlja rođenja stanovnika (koja se prikuplja u svim popisima), jezik kojim se govori u svom domaćinstvu (koji se prikuplja od 1986.), kategorija izjašnjavanja o sopstvenom poreklu (*engl.* ancestry) (koja se prikuplja od 2001.), zemlja rođenja roditelja (gde rezultati prikazuju da li je roditelj rođen izvan ili u Australiji), i religija (relevantna za popis iz 1961. i ranije, gde rezultati prikazuju veroispovest i zemlju rođenja). O problemima prikupljanja podataka vezanih za razliku između etnicke pripradnosti i zemlje rođenja, vidi: <https://www.abs.gov.au/websitedbs/censushome.nsf/home/factsheetsa?opendocument&navpos=450>

15 Kazivanja više zainteresovanih te i bolje informisanih imigranata za istorijat doseljavanja Srba na Tasmaniju, tvrde da prvi srpski migranti stižu na ostrvo posle Prvog svetskog rata (čime se ne tvrdi ništa o eventualnim slučajevima ranijeg doseljavanja).

16 Vidi istoimeno poglavlje u: Jupp 2002.

17 Detaljnije o fazama migracione politike i strategijama integracija pre, tokom i nakon ovog perioda, i problemima australijskog multikulturalizma, na primer, vidi: Jupp 1988b, 2011; Van Krieken 2012.

18 Za razlike u odnosu koji je država imala prema doseljenicima iz različitih delova Evrope pre i nakon migriranja vidi: Van Krieken 2012, 507.

odvilo u periodu između 1947. i 1961. god, kada je broj imigranata rođenih u Jugoslaviji narastao na približno 700 osoba (v. Archer 1961, 48,50). Brojnost osoba „jugoslovenskog“ (a implicitno i srpskog) porekla u čitavoj Australiji je nastavila da se uvećava tokom sedme decenije prošlog veka koji se označava kao treći talas migracija, a čiji su uzroci bili primarno ekonomski (Medojević 2014, 19). Tako se do dvestogodišnjice od prvog naseljavanja Australije (1988. god.) moglo govoriti o minimum 30.000 do 40.000, odnosno, zajedno sa potomstvom, o 70.000 osoba srpskog porekla na čitavom kontinentu (Stefanovic 2001, 675). Interpretirajući popis stanovništva iz 1986. godine, Jap navodi da je od ukupno 16 miliona stanovništva u tadašnjoj Australiji, sa oko 150.000 imigranata rođenih u Jugoslaviji, odnosno, sa ukupno 250.000 Jugoslovena po rođenju ili poreklu¹⁹, ova grupa predstavljala četvrtu najveću grupu imigranta u Australiji – po brojnosti odmah posle Engleza, Italijana i Novozelanda, a neznatno ispred Grka i Škota (Jupp 1988a, 16), odnosno, drugu po veličini grupu imigranata pristiglih sa neengleskog govornog područja (Young 1990, 95). U četvrtom talasu koji se odigrao tokom poslednje decenije prošlog stoleća, sa raspadom SFRJ, procenjuje se da je priliv srpskog stanovništva na čitav kontinent brojao oko 30.000 osoba čime je u tom periodu dosegno prvih 100.000 ljudi srpskog porekla u Australiji (Stefanovic 2001, 675; Medojević 2014, 19).²⁰ Na Tasmaniju u to vreme stiže znatan deo osoba koje čine današnju srpsku ostrvsku dijasporu.²¹ Njihov broj nije moguće pouzdano utvrditi popisom iz 1996. godine (v. Stefanovic 2001, 675),²² dok se pomoću narednih pet popisa stanovništva uočava značajnija oscilacija u broju onih koji tvrde srpsko poreklo, te se ti rezultati uzimaju kao okvirni podaci o veličini srpske etničke grupe na Tasmaniji. S obzirom na to da ima onih koji u sopstvenom domaćinstvu ne govore srpski jezik, iako im on jeste maternji i/ili isključivi jezik kojim se sporazumevaju sa, recimo, roditeljima i drugim članovima familije, i jednim delom srpske zajednice, podatak s popisa 2016. da govornika srpskog jezika na ostrvu ima 127 od čega u Hobartu 91, odnosno, prema poslednjem popisu 2021. god. 150²³ od čega u glavnom gradu 104, valja posmatrati takođe kao okvirne po-

19 Od kojih je oko 200.000 u svojim domovima govorilo neki od jezika koji su se govorili u SFRJ.

20 <https://www.abs.gov.au/statistics/people/people-and-communities/cultural-diversity-census/2021>

21 Prema popisu iz 2001. godine, na Tasmaniji je živelo 1.000 osoba rođenih u republikama bivše Jugoslavije, dok ih je prema popisu iz 1991. bilo 750. Na poslednjem popisu iz 2021. godine, broj takvih osoba iznosio je 710. Analiza svih popisa od 1933. godine pokazala je da broj od 1.000 osoba rođenih u Jugoslaviji zabeležen 2001. godine, predstavlja istorijski maksimum na Tasmaniji. Takođe, isti popis pokazuje najveći broj stanovnika koji su prijavili srpsko poreklo u odnosu na kasnije popise; 576 stanovnika se 2001. godine izjasnilo da ima srpsko poreklo.

22 Odnosno, čini se da podaci nisu sasvim pouzdani s obzirom na činjenicu da je te godine broj osoba rođenih u državama bivše Jugoslavije pokazao neuobičajen pad u odnosu i na prethodne i na kasnije popise, a kategorija „poreklo“ jos nije bila uvedena u listu pitanja. Može se pretpostaviti da su imena novoformiranih država otežala klasifikaciju, te da je deo odgovora svrstavan pod kategoriju „drugi“.

23 Na Tasmaniji se još devetoro izjasnilo da govori „srpsko-hrvatski/jugoslovenski“ jezik, dok je taj broj na nivou cele Australije preko 4.000, a ukupan broj govornika srpskog jezika u

datke o broju prve generacije srpskih imigranata na Tasmaniji.²⁴ I statistički i empirijski podaci ukazuju na činjenicu da najveći broj srpskih doseljenika na ostrvo živi u Hobartu, dok ih u znatno manjem broju ima i u drugim gradovima ostrva: u Loncestonu,²⁵ Berniju (Burnie)²⁶, Devenportu²⁷. Poslednji popis koji je obavljen 2021. god. svedoči da u Australiji živi gotovo 95.000 osoba koje tvrde srpsko poreklo²⁸, od čega je manje od 500 ljudi naselilo neke od delova Tasmanije, dok je srpska dijaspora najveća u saveznim državama Novi Južni Vels (sa nešto preko 36.000 poreklom iz Srbije) i Viktorija (za oko 6.000 manje u odnosu na prvopomenutu državu).²⁹ Na osnovu analize rezultata i kategorija iz poslednjeg popisa, uključujući poreklo osoba i zemlju rođenja, kao i jezik kojim se govori u domaćinstvu, može se proceniti da na Tasmaniji živi između 150 i 250 osoba prve generacije srpskih imigranata rođenih u jednoj od bivših jugoslovenskih republika.³⁰

Prva generacija srpskih migranata na Tasmaniji: etnografija naseljavanja

Godine iseljavanja iz rodnog mesta ili rodne zemlje migranata sa kojima sam se susrela na terenu i imala prilike formalno da razgovaram, nisu nužno istovetne godinama doseljavanja na Tasmaniju. To znači da su im putevi bili različiti u smislu da su jedni prvo migrirali unutar (bivših) državnih granica (obično na relaciji selo-grad), drugi su na ostrvo stizali išavši „preko“ drugih evropskih i vanevropskih zemalja u kojima su privremeno radili i živeli (npr. Nemačka, Velika Britanija, Oman i dr.), a treći su stizali u najudaljeniju australsku saveznu državu „preko kopna“. Zapravo, svi koji su stizali na Tasmaniju prethodno su morali kročiti na australsko kopno koje je predstavljalo tranzitnu zonu – bilo u doslovnom smislu (radi transporta) ili u smislu radnog boravka,

svojim domovima je preko 57.000; dostupno na: <https://www.abs.gov.au/statistics/people/people-and-communities/cultural-diversity-census/2021#data-downloads>

24 Dostupno na stranici: <https://www.abs.gov.au/census/find-census-data/community-profiles/2021/6> pod kategorijom *General Community Profile*.

25 Popis iz 2021. god. pokazuje da 28 ljudi tvrde srpsko poreklo, a 5 osoba govori srpski jezik u Loncestonu, drugom po veličini gradu na ostrvu. Vidi: <https://www.abs.gov.au/census/find-census-data/community-profiles/2021/LGA64010>

26 Popis iz 2021. god. pokazuje da u Berniju 9 osoba tvrdi srpsko poreklo, a 8 govori srpski jezik u kući. Vidi: 2021 Burnie, Census Community Profiles | Australian Bureau of Statistics

27 Popis iz 2021. god pokazuje da u Devenportu 14 osoba tvrdi srpsko poreklo, a niko ne govori srpski jezik u kući. Vidi: <https://www.abs.gov.au/census/find-census-data/community-profiles/2021/LGA61610>

28 U popisu je moguće izjasniti se za maksimalno dva porekla.

29 Dostupno na: <https://www.abs.gov.au/statistics/people/people-and-communities/cultural-diversity-census/2021#data-downloads>

30 Empirijski podaci koji se mahom odnose na područje glavnog grada, međutim, teško da bi mogli podržati navedenu gornju cifru. Takođe, ovom prilikom zahvaljujem Aleksandru Jokanoviću na pomoći pri interpretaciji statističkih podataka.

tj. dužeg ili kraćeg zadržavanja na radu u nekoj od australijskih kontinentalnih država ili teritorija. U manjem broju slučajeva mojih sagovornika, najranije godine napuštanja matice su 1950-te, kao i doseljavanja na ostrvo (1952. i 1955), dok su najkasnije godine pristizanja one između 2009. i 2017. Ovaj podatak ukazuje na raznolikost ispitanika u pogledu njihove starosne dobi³¹ i perioda njihovog naseljavanja ostrva.

Oko polovine mojih sagovornika čine oni koje su na iseljenje iz zemlje preklela podstakli ili doslovno oterali ratovi – kako onaj koji se zbio polovinom 20. stoleća, tako i oni koji su se odigrali na njegovom kraju. Među nekolicinom sagovornika rođenih pred Drugi svetski rat, nalaze se oni koji na Tasmaniji žive sad već punih sedam decenija i nešto duže. Oni su kao maloletnici doputovali brodovima radi spajanja sa jednim od roditelja koji se, po okončanju rata, kao ratni zarobljenik i vojnik u kraljevoj vojsci, nisu vratili u maticu. Kako izveštavaju istoričari, „kasnih 1940-ih i ranih 1950-ih Tasmanija je primila nečuveno veliki broj imigranata iz cele kontinentalne Evrope, uključujući, krajem 1940-ih, iznenadni priliv raseljenih ljudi iz evropskih izbegličkih kampova. Muškarci iz Poljske, Nemačke, Ukrajine i baltičkih država došli su da pod ugovorom rade na velikim inženjerskim projektima, posebno onima *Hidroelektrične komisije*³²“ (Reynolds 2011, 257).³³ Da su razlozi za migriranja često plod višestrukih životnih okolnosti³⁴ slikovito potvrđuje primer najstarije sagovornice koja se doselila na ostrvo radi spajanja s potomcima, ali tek po izbijanju ratova u SFRJ, nakon smrti supruga, a usled ratom podstaknutih traumatskih sećanja na gubitak primarne porodice pri bombardovanju Srbije tokom Drugog svetskog rata. Među ovom predratno rođenom generacijom, nalazi se i imigrant ređe sudbine glede razloga stizanja na daleko ostrvo kasnih šezdesetih godina 20. stoleća. On stiže kao visokokvalifikovani radnik kojem je, bivajući u prethodna dva navrata na privremenom radu u jednoj od zapadnoevropskih zemalja, ponuđen posao na Tasmaniji gde su baš eksperti iz njegove struke bili potrebni. Iako bi ovakav slučaj bio najpre kvalifikovan kao slučaj ekonomskih ili radnih migracija u pogledu osnovnog razloga preseljenja, zapravo je radoznalost i želja za putovanjem kao načinom da se „upozna svet“ bila glavna vodilja migracionih kretanja ovog pojedinca, a poslovna mogućnost te i unapred ugovoren posao pre njena smernica.

31 Najstariji ispitanici su rođeni 1930. i 1931, a najmlađi 1979. i 1987. godine.

32 Državna firma koja je bila zadužena za izgradnju hidroelektrana i brana na ostrvu, najpre u centralnim delovima ostrva i u blizini grada Loncestona. Firma je danas zvanično registrovana kao *Hidroelektrična korporacija*, a ime pod kojim posluje i pod kojim je šire poznata je *Hidro-Tasmanija*, i bavi se proizvodnjom struje i održavanjem pripadajuće infrastrukture. To je firma u kojoj je penzionisan, privremeno radio ili i dalje radi izvestan broj jugoslovenskih i srpskih inženjera različitih profila koji su bivali angažovani u različitim periodima: što pred raspad SFRJ, što nakon toga (sa statusom izbeglica), što tokom ovog stoleća.

33 Na istom mestu se navodi da se u ovom periodu doseljavaju i Holandani, ali da sveukupno britanska imigracija ostaje dominantna usled imigracione politike kojom je preko 12.000 Britanaca dobilo pomoć za useljenje i nastanilo se na ostrvu do 1961. god. (Reynolds 2011, 257).

34 Zbog čega su pojedini teoretičari nepoverljivi prema tipologizacijama migracija (v. Брыжих 2018, 83).

Između dva (posle)ratna talasa naseljavanja, na Tasmaniju pristižu i oni koji su u okviru izučavanja evropskih migracionih kretanja jugoslovenskog stanovništva od sredine 1960-ih do sredine 1970-ih imenovani kao gastarbajteri (npr. v. Krstić 2011; Antonijević, Banić Grubišić i Krstić 2011; Antonijević 2013; Antonijević, Banić Grubišić i Rašić 2021). U slučaju mojih sagovornika, oni pripadaju generaciji muškaraca³⁵ rođenih između 1931. i 1948. godine a koji na Tasmaniju stižu između 1964. i 1972. godine, nakon promene jugoslovenske politike prema radnim migracijama 1963. godine (Krstić 2011, 310). I, kako su već svedočile moje kolege sa svojih terena, dok su jedni odlazili na privremeni rad – zaista se vraćajući u zemlju porekla, a neki vraćajući se i ponovo odlazeći na rad (u konkretnim slučajevima na australijsko kopno ili ostrvo) – drugima je privremeni boravak posao stalni, uglavnom zbog zasnivanja porodice. Među njima ima i radnika koji su kao nezaposleni u zemlji porekla dolazili direktno na poziv rođaka već nastanjenih u Australiji, i onih koji su, recimo, iz Nemačke pristigli „igrom slučaja“. Tako, primera radi, jedan ispitanik navodi kako je iz Nemačke nastavio svoj životni put za Australiju jer je „komšinica Milunka imala formular“.³⁶ Naime, nakon napuštanja matice zbog preplitanja stambenih, porodičnih i drugih životnih neprikika, te odluke da se napusti Nemačka koja, iako je pružala zadovoljavajuće uslove rada i života, nije mogla rešiti privatne probleme, ispitanik se odlučio na ponovno migriranje. Prema njegovim rečima, bilo je to tih šezdesetih godina ovako:

„Bila neka tamo Milunka, bila komšinica moja u Beogradu. I ona pravila papire, boga pitaj, godinu dana se to vuklo (...) za Australiju. I kad me god vidi: 'Ajde Gorane³⁷, idemo za Australiju!' – 'Ma ajde...' I jednog dana, ja je sretnem u gradu i reko: 'Da ti slučajno nemaš onaj formular da se ispuni za australijsku ambasadu, za Australiju.' I kaže: 'Imam, ajde kod mene, u stan.' I ja odmah ispunio ono sve (...)...i napišem da bi želeo sa prvim transportom da odem. I za nekoliko dana dobijem odgovor od ambasade gde pare da uplatim, kakve inekcije, kakve doktore da vidim i za dve nedelje ja dobijem kartu na brod. I zajedno smo, sa tom Milunkom, zajedno smo doplivali.“

Tako, pored ličnih neprilika i radoznalog duha kao razloga za nastavak svojih migracijskih kretanja, ispitanik na kraju sažeto objašnjava svoj izbor Australije za novu destinaciju i, ispostaviće se, konačnu zemlju prijema: „Pa eto tako...ona išla za Australiju pa ajde i ja.“

Slično nekvalifikovanim i niskokvalifikovanim radnicima na privremenom radu u ratom razorenim zapadnoevropskim zemljama, koji su radili teške fizičke i tzv. prljave poslove (Antonijević 2013, 53-54), gastarbajteri na kopnu Australije su takođe obavljali fizičke poslove, iako ne nužno suviše teške i „prljave“. Iako su neki privremeno radili u železarama i fabrikama, a bilo je prilika i

35 Samo jedan među mojim sagovornicima je došao s porodicom.

36 Kako svedoče drugi sagovornici, formulari za odlazak u Australiju delili su se i radnicima u Jugoslaviji, ali su se proceduralno-birokratske stvari obavljale u Austriji.

37 Ime je promenjeno radi zaštite identiteta ispitanika.

za rudarenje³⁸, poslovi su se nalazili i na plantažama na kojima se sekla šećerna trska,³⁹ ubiralo povrće i grožđe, nizao duvan itd. Neke od ovih poslovnih zadataka širom kontinentalne Australije, pored drugih ispitanika, obavljao je jedan koji je SFRJ napustio krajem pedesetih godina prošlog veka ilegalno – uspevši iz drugog pokušaja da pređe tadašnju jugoslovensku granicu i, s privremenim zadržavanjem u izbegličkom kampu u Italiji, stigne do australijskih prihvatnih kampova⁴⁰. Menjanje velikog broja poslova u različitim krajevima, za njega je bilo sredstvo ispunjenja ambicije da što više krajeva Australije upozna i „vidi kako se živi“. Takva ambicija je bila i osnovni pokretač za napuštanje zemlje u kojoj mu „nije odgovarao život“ koji mu je delovao skučeno, a nakon smrti i drugog roditelja, više ga ništa nije zadržalo u domovini. Kako se za poslovima išlo i po preporukama brojnih Jugoslovena kojih je bilo u svim krajevima kontinenta, isti sagovornik kaže da je do njega stigao glas da je na Tasmaniji lepo i drugačije, da se lakše nalaze poslovi i lepe devojke. Kako je već bilo pomena, između 1950-ih i 1980-ih godina, na Tasmaniji se odigravala intenzivna elektrifikacija ostrava, što će reći, intenzivna izgradnja hidroenergetskog sistema koja je, pored izgradnje samih brana i elektrana, zahtevala i izgradnju puteva do gradilišta, kao i privremenih smeštaja radnika, u čemu je učestvovao veliki broj nekvalifikovanih i niskokvalifikovanih imigranata, prema tvrdnjama sagovornika, dominantno poreklom Poljaka i Jugoslavena. Među poslednjima je jedan koji 1970. godine odlazi na privremeni rad sa željom da zaradi novac za kupovinu novog automobila, i koji među australijskim državama izabira Tasmaniju kao mesto na kojem je mogao da izbegne snažne podele na četnike i ustaše prisutne u urbanim centrima australijskog kopna.

Među osobama koje su na rasejanje prisilili ratovi koji su se odigrali krajem prošlog milenijuma većinom su one koje su izbegle sa područja na kojima su vođeni ratovi devedesetih godina prošlog veka, dominantno iz BiH. Ti ratovi, kao i bombardovanje SR Jugoslavije 1999. su na Tasmaniju izgnali i nekolicinu ispitanika sa teritorije Srbije. Među njima je bilo onih koji su već imali status izbeglica, i to onih koji su samo privremeno našli utočište u Srbiji, i oni koju su pokušali da od nje naprave novu domovinu, ali koje su okolnosti bombardovanja krajem milenijuma ipak nagnale da je napuste. Takođe, tu su i oni rođeni u Srbiji koji neposredno po izbijanju rata u bivšoj Jugoslaviji, ne želeći ni na koji način da saučestvuju u njemu niti žive očigledno nesigurnu budućnost, odlaze. „Ali onda je krenulo da smrdi previše na rat“, navodi jedan iz poslednje kategorije sagovornika, i taj doživljaj objašnjava gotovo taksativnim nabrojanjem uznemirujućih pojava: „raznorazna bombardovanja, barikade, blokade, (...) mobilizacija i tako dalje“. Među bosanskim izbelicama bilo je i onih kojima je Tasmanija bila

38 Prema tvrdnjama jednog od sagovornika, u rudniku se na prelazu sedme i osme decenije prošlog veka, za šest meseci zarađivalo tako da nije moralo da se radi naredne dve godine i da je mogla sa se kupi kuća.

39 Za slična svedočanstva vidi: Marković 1988.

40 Gde se na osnovu zanimanja apliciralo za prve poslove na čitavom kontinentu, a odatle se moglo ići na druge poslove i u druge delove kontinenta.

logičan, ili nužan izbor s obzirom na pređašnju nastanjenost njihovih srodnika na ovom ostrvu koju su mogli da im pruže neophodnu pomoć,⁴¹ ali i onih koji u okviru programa za raseljena lica bivaju upućeni ka Tasmaniji.⁴²

U istorijskoj perspektivi se pokazuje sporadična pojava braka kao glavnog motiva nastanjivanja Tasmanije. Dok se deo muškaraca naseljenih na ostrvo ženio Australijankama, Poljakinjama i Nemicama,⁴³ deo njih je tražio buduće supruge u zavičaju. Tako se među mojim sagovornicama nalazi nekolicina njih koje se od sredine 1970-ih a zaključno sa 2017. godinom iseljavaju iz neke od današnjih država bivše Jugoslavije zarad bračnog života i zasnivanja porodice na Tasmaniji. Prema mom saznanju, tek izuzetak čini slučaj da je žena doseljena na Tasmaniju zarad braka sa lokalnim Australijancem, i da su se muškarci srpskog porekla ili iz matice ili sa australijskog kopna, doseljavali na ostrvo zarad braka sa Srpkinjama.⁴⁴ Ima i slučajeva da je, recimo, porodični život započet u matici pa da se posle više meseci ili godina iz ekonomskih razloga i zarad „budućnosti dece“, kako se neretko navodi, porodica preseljava u Hobart, s obzirom na to da su supružnici kao radnici na privremenom radu već boravili na ostrvu.

Pored bračnih prilika, u novom milenijumu Tasmaniju privremeno ili dugoročno naseljavaju visokokvalifikovani, pojedinci avanturističkog duha, kojima je tu pružena prilika za zaposlenje. Neki od njih su ostvarili ekonomsku dobit i vratili se u maticu, neki su, međutim, Tasmaniju tretirali kao „tranzitnu državu“ u kojoj se brže i lakše rešavao pravni status doseljenika te, ostavivši željeni status, pojedini imigranti (srpskog i „jugoslovenskog“ porekla) su svoj život nastavili na kopnu, a neki priliku za odlaskom još uvek priželjkuju.⁴⁵

Umesto zaključka

Tasmanija je savezna država tipične migrantske zemlje, najsiromašnija među njima i kulturno manje privlačna od onih s velikim urbanim jezgrima

41 Što je opšte poznata pojava široj čitalačkoj publici a naučno prepoznata kao *migrantske mreže* (npr. v. Bpyjūh 2018, 82).

42 Detaljnije o problemima i iskustvina naseljavanja srpskih izbeglica v. Bendjo, Karnilowicz, and Gill 2019; Colic-Peisker 2005.

43 O Poljacima na Tasmaniji ukratko vidi: https://www.utas.edu.au/library/companion_to_tasmanian_history/P/Polish.htm

44 Zanimljivo je da se ova praksa prenela i na naredne generacije iseljenika, tj. da su pojedinci druge generacije srpskih iseljenika (rođenih na Tasmaniji) našli, a drugi nastojali da nađu Srpkinje za supruge.

45 I pored dugotrajnog naseljavanja srpskog življa, što u okviru masovnih što pojedinačnih migracijskih kretanja, ostrvo je, nije neobično, i napustio izvestan broj migranata. Do moje posete Tasmaniji, informisana sam da su brojni pojedinci i porodice, kao i veliki broj izbeglica doseljenih 1990-ih, vremenom odlazili s ostrva i naseljavali veće urbane centre australijskog kopna: Melburn, Sidnej, Pert, Adelejd. S druge strane, nakon mog odlaska s ostrva a do trenutka pisanja ovog rada, kako sam informisana, dve srpske porodice su se doselile u Hobart od kojih se jedna već i odselila, dok se od mojih ispitanika jedna osoba vratila u maticu sa višečlanom porodicom. Takođe, vidi statističke podatke navedene u prethodnom poglavlju.

popust Sidneja i Melburna, te sa ubedljivo manjom srpskom imigracijom u odnosu na njih. I pored toga, kako je izloženo, ona „poznaje“ sve talase njihovog raseljavanja iz matice u novijoj istoriji, i najrazličitije odlike fenomena migracija koje su antropolozi i drugi koji su se bavili ovom pojavom uočavali tokom vremena istraživanja. Na primer, ovo ostrvo su naseljavali većinom migranti koji su legalnim putem napustili maticu, ali i oni koji su to činili ilegalno, bežeći tokom trajanja zabrana napuštanja SFRJ, kao i oni koji su se spajali sa porodicama u različitim istorijskim trenucima, ili dolazili kao raseljena lica ili iz ekonomskih razloga i radoznalosti, bili deo masovnih useljavanja ili se doseljavali individualno. Opšta je slika da, bilo kako i kada da su pristizali, i bilo kog nivoa formalnog obrazovanja da su bili, moji sagovornici su imali malo ili nimalo predznanja o Tasmaniji, slično onom domaćem stanovništvu opisanom na početku teksta. Na pitanje da li je znao nešto o Australiji pre svog dolaska sredinom sedme decenije prošlog stoleća, jedan sagovornik je odgovorio: „Ne mnogo. Jer kod nas se nije ni u školi mnogo učilo. A što se toga tiče, geografija je bila moj omiljeni predmet.“ Dalje, dok jedni nisu ni mislili mnogo o tome gde idu jer jedino što su nastojali napuštajući ratna područja bilo je da „sačuvaju živu glavu“, drugi među njima su se ipak pitali – zamišljali su da idu u pustinju. Osoba koja je imala opšte znanje o Australiji i s planom da se s porodicom nastani na kopno, u momentu iznenadne promene u pravcu toga da konačna zemlja preseljenja bude Tasmanija, kroz smeh mi je saopštila da je morala da pogleda gde se ona nalazi na geografskoj karti, nakon čega je u porodici usedila šala da kada bi se još samo malo istočnije u odnosu na Balkan uputili, zapravo bi počeli da se vraćaju. Zamišljanje Tasmanije ni u novom milenijumu nije bilo bliže stvarnosti; ona je zamišljena na „američki način“, vizuelizovana kroz prizore iz serije *Čuvari plaže*: letnja vreva, zgodne devojke u bikinijima šetaju plažama, kokteli. Drugim rečima, mislilo se da tasmanijske plaže nalikuju poznatoj Bondaj plaži (*engl.* Bondi Beach) u Sidneju. Za razliku od toga, hladne vode koje okružuju tasmanijsko kopno i hladni zapadni vetrovi⁴⁶ koji neznacima deluje da neočekivano naleću, s jedne strane, i „kultura divljine“ tako očigledna samo pri pomisli na velike površine nacionalnih parkova⁴⁷ s druge, potpuna su suprotnost navedenoj predstavi.

Prizvuk hladnoće prisutan je i u opisu socioekonomske stvarnosti Tasmanije Džonatana Vesta. Svoj esej pod nazivom *Prepreke napretku: šta nije u redu sa Tasmanijom, zaista?* on započinje vrlo pesimistički:

46 Ukratko o klimi Tasmanije i njenom uticaju, između ostalog, i na migracije ljudi vidi: Pook 2006.

47 Veliki deo, tačnije, 40% površine savezne države Tasmanije čine nacionalni parkovi, od čega je više od polovine zaštićeno kao deo svetske bašitna Uneska; vidi: <https://www.discover-tasmania.com.au/regions/national-parks/#:~:text=Overall%2C%20about%2040%25%20of%20Tasmania,Tasmanian%20Wilderness%20World%20Heritage%20Area>. Što se samog ostrva tiče, četvrtina je pod zaštitom Uneska; vidi: <https://whc.unesco.org/en/list/181/>. Shodno tome, Tasmanija je država koja je iznedrila prvu zelenu partiju na svetu 1972. god. (Reynolds 2011, 267; Cica 2013).

„Za većinu Tasmanijaca mračnija stvarnost se krije iza zavodljivih turističkih brošura koje prikazuju netaknutu divljinu ove države, članaka kulinarskih časopisa koji slave njenu rastuću kulturu ishrane i novinskih priča koje uzdišu na vodeći svetski muzej umetnosti.⁴⁸ Tasmanija se nalazi na dnu među australijskim državama po pitanju praktično svake dimenzije ekonomskog,⁴⁹ socijalnog i kulturnog učinka: najveća nezaposlenost, najniži prihodi, mala ulaganja, najniže cene stanova, najniže obrazovanje, najmanja pismenost (...), najkraća dužina života (...), najveća gojaznost, najviši sitni kriminal, najgore porodično nasilje.“⁵⁰ (West 2013, 50)

Autor upućuje kritiku svojim ostrvljanima za koje smatra da iako jesu sve-sni problema nedovoljnosti napretka, sami ga održavaju ne želeći da menjaju ekonomske prilike jer to i ne moraju, a usled činjenice da je Tasmanija finansijski podržavana s kopna (West 2013, 51), odnosno, da federalna vlada finansira osnovne javne usluge i infrastrukturu Tasmanije (Bolwell et.al. 2024, 418). I zaista, neke od naznačenih problema detektuju i pojedini članovi srpske etničke grupe, prepoznajući ih kao neke od uzročnih faktora iseljavanja svojih zemljaka ili izvora potrebe da i sami to učine; navode upravo nepovoljne poslovne mogućnosti.⁵¹ Oni se tako ponegde prepoznaju i kao faktor održavanja malobrojnosti članova zajednice. To za jedne doprinosi siromašnom sociokulturnom životu zajednice (manje ili više oslonjenom na tradicijsku kulturu Srba). Iako su 1995. god. pokrenuti prvo srpski program na talasima radio Hobarta, a onda i udruženje Nikola Tesla, oni tek delimično zadovoljavaju potrebe jednog dela članova grupe, koliko mi je poznato. Malobrojnost za druge ispitanike budi osećaj suženosti izbora prijatelja, odnosno, odsustva mogućnosti pronalađenja odgovarajućih, zaista srodnih osoba među onima iz svoje postojbine. Manjak (generacijski bliskih) ljudi koji dele kulturne vrednosti usvojene u domovini, slične poglede i slična iskustva, a na osnovu kojih se neretko ostvaruju međuljudska razumevanja koja ljude čine bliskima, pojedine sagovornike neretko čini socijalno, pa i duhovno neispunjenima i, u krajnoj liniji, usamljenima.

Literatura:

Antonijević, Dragana. 2013. *Stranac ovde, stranac tamo: Antropološko istraživanje kulturnog identiteta gastarbajtera*. Beograd: Odeljenje za etnologiju i antropologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu i Srpski genealoški centar.

48 Autor misli na muzej MONA (skraćeno od *Museum of Old and New Art*) u Hobartu; vidi: <https://mona.net.au/>.

49 Tasmanija je najsiromašnija savezna država Komonvelta; vidi: <https://www.treasury.tas.gov.au/documents/state-accounts.pdf>.

50 Ako je za utehu, ovaj autor dalje objašnjava da Tasmaniju ne treba posmatrati kao izuzetak u odnosu na ostale neurbane oblasti Australije, već da se na primeru ove države to jasnije očituje s obzirom na to da je ona i „region“ i država (West 2013, 50).

51 Recimo, nemogućnost ili malu verovatnoću da čak i ako jedan od supružnika nađe bilo kakav dobar ili posao u struci, teško da će se u izgledno vreme posrećiti i drugom, a sami poslovi, čak i bolje plaćeni poput inženjerskih, ne nude prostora za napredovanje niti veće poslovne izazove.

- Antonijević, Dragana, Banić Grubišić, Ana i Krstić, Marija. 2011. Gastarbajteri iz svog ugla – kazivanja o životu i socio-ekonomskom položaju gastarbajtera. *Etnoantropološki problemi* 6 (4): 983-1011. <https://doi.org/10.21301/eap.v6i4.9>
- Antonijević, Dragana, Ana Banić Grubišić i Miloš Rašić. 2021. A Decade of Studying Guest Workers Through the Projects of the Serbian Ethnological and Anthropological Society. *Etnoantropološki problemi* 16 (4): 981-1012. <https://doi.org/10.21301/eap.v16i4.1>
- Archer, K. M. 1961. *Census of the Commonwealth of Australia 30th June, 1961. Volume VI – Tasmania. Part II. Cross-classifications of the characteristics of the population.* Canberra: Commonwealth Government Printer. [https://www.ausstats.abs.gov.au/ausstats/free.nsf/0/AD3494E06987C3BDCA2578790019FFA6/\\$File/1961%20Census%20-%20Volume%20VI%20-%20Part%20II%20TASMANIA%20Characteristics%20of%20Population.pdf](https://www.ausstats.abs.gov.au/ausstats/free.nsf/0/AD3494E06987C3BDCA2578790019FFA6/$File/1961%20Census%20-%20Volume%20VI%20-%20Part%20II%20TASMANIA%20Characteristics%20of%20Population.pdf)
- Bendjo Slobodan, Wally Karnilowicz, and Peter Richard Gill. 2019. “You cannot forgive and you cannot forget’: The Serbian refugee settlement experience in Australia.” *J Community Appl Soc Psychol.* 29: 371–384. <https://doi.org/10.1002/casp.2406>
- Благојевић, Гордана. 2005. *Срби у Калифорнији: Обредно-религијска њракса и етнички верника српских њравославних њарохија у Калифорнији.* Београд: Етнографски институт САНУ.
- Благојевић, Гордана. 2012. *Срби у Солуну у њрвој њоловини 20. века: О религијској њри њадносџи и етничком иденитџијеџу.* Београд: Етнографски институт САНУ.
- Bolwell, Dain, Lachlan Johnson, Mike Lester, and Richard Eccleston. 2024. “Tasmania.” In *Australian politics and policy: senior edition*, eds. Diana Perche, Nicholas Barry, Alan Fenna, Zareh Ghazarian, and Yvonne Haigh, 417-441. Sydney: Sydney University Press. DOI: 10.30722/sup.9781743329542
- Бруџић, Марија. 2018. *Кулџурне њредсџаве о Европској униџи и европџијеџраџијама Србије међу њри њадницима српске дијасџоре у Граџу.* Београд: Филозофски факултет.
- Cassidy, Jill. 2006. “Migration.” *The Companion to Tasmanian History*, edited by Alison Alexander. Hobart: Centre for Tasmanian Historical Studies, University of Tasmania. https://www.utas.edu.au/library/companion_to_tasmanian_history/M/Migration.htm
- Cica, Natasha. 2013. “The Cracks Are How the Light Gets in: Does Tasmania Need an Intervention?” *Griffith REVIEW* 39: 9-19. <https://search.informit.org/doi/10.3316/ielapa.105763300876419>
- Colic-Peisker, Val. 2005. “At Least You’re the Right Colour’: Identity and Social Inclusion of Bosnian Refugees in Australia.” *Journal of Ethnic and Migration Studies* 31 (4): 615-638. DOI: 10.1080/13691830500109720
- Ilić, Vladimira. 2021. „Strah u doba korone.“ U *Kovid-19 u Srbiji ’20*, ur. Bojan Žikić, 157–171. Beograd: Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.
- Ilić, Vladimira. 2022. „Sramota u sudaru dveju ‚normalnosti‘: Slučaj kovid-19 na Tasmaniji.“ *Etnoantropološki problemi* 17 (4):1293–1322. <https://doi.org/10.21301/eap.v17i4.8>.
- Ивановић Баришић, Милина, Ђорђина Трубарац Матић и Бојана Б. Богдановић. 2022. *Срби у Румунији II. Етнологишка исџраживања Божића, крсне славе и свадбе.* Темишвар, Београд: Савез Срба у Румунији, Етнографски институт САНУ.
- Jarić, Ljubica. 2001. „Geneza australijske imigracione politike.“ *Sociološki pregled* 35 (3-4): 295 – 319. <https://doi.org/10.5937/socpreg0103295j>

- Jupp, James. 1988a. "Yugoslavs and Australian politics." *Politics* 23 (2): 16-27. <http://dx.doi.org/10.1080/00323268808402058>
- Jupp, James. 1988b. "Multicultural Australia- myths, realities and arguments." *Migracijske teme* 4 (3): 293-301.
- Jupp, James. 2002. *From White Australia to Woomera: The Story of Australian Immigration*. New York: Cambridge University Press, New York, Port Melbourne.
- Jupp, James. 2011. "Politics, Public Policy and Multiculturalism." In *Multiculturalism and Integration: A Harmonious Relationship*, eds. Clyne, Michael and James Jupp, 41-52. Canberra: ANU Press.
- Van Krieken, Robert. 2012. "Between assimilation and multiculturalism: models of integration in Australia." *Patterns of Prejudice* 46 (5): 500-517. DOI: 10.1080/0031322X.2012.718167
- Лукић-Крстановић, Мирослава. 1992. *Срби у Канади. Животи и симболи идентитетних заједница*. Београд: Етнографски институт САНУ.
- Lukić-Krstanović, Miroslava and Mirjana Pavlović. 2016. *Ethnic Symbols and Migrations. Serbian Communities in USA and Canada*. Београд: Етнографски институт САНУ.
- Markasović, Valentina. 2018. „Australija kao nacionalna država.” *Essehist* 9 (9): 10-16.
- Marković, Luka. 1988. „Doseljenici u Australiji.” *Migracijske teme* 4 (1-2): 201-213.
- Medojević, Lucija. 2014. *The Effect of the First Year of Schooling on Bilingual Language Development: A study Of second And third generation Serbian-Australian 5-year-old bilingual children from a processability perspective*, thesis, University of Western Sydney.
- Павићевић, Александра. 2003. „Срби у Грчкој: Прилог проучавању националног идентитета нових емиграната“. У *Традиционално и савремено у култури Срба*, ур. Драгана Радојчић, 329–338. Београд: ЕИ САНУ.
- Павловић, Мирјана. 1990. *Срби у Чукају. Проблеми етничког идентитета*. Београд: Етнографски институт САНУ, Издавачка задруга ИДЕА.
- Павловић, Мирјана. 2012. *Срби у Темишвару*. Београд: Етнографски институт САНУ
- Pook, Mike. 2006. "Climate." In *The Companion to Tasmanian History*, edited by Alison Alexander. Hobart: Centre for Tasmanian Historical Studies, University of Tasmania. https://www.utas.edu.au/library/companion_to_tasmanian_history/C/Climate.htm#:~:text=Although%20the%20prevailing%20wind%20direction,cycle%20of%20mean%20atmospheric%20pressure
- Прелић, Младена. 2008. *(Н)и овде (н)и тамо: Етнички идентитет Срба у Мађарској на крају XX века*. Београд: Етнографски институт САНУ.
- Randjelović, Ivana. 2019. *Being and Belonging: Stories of second-generation Serbian migrants in Germany and Australia*. Faculty of Health, Arts and Design; Swinburne University of Technology.
- Rašić, Miloš. 2022. *Zamišljena domovina: klubovi, identitet i integracija srpskih gastarbajtera u Веџи*. Београд: Етнографски институт САНУ
- Рајшић, Светислав. 2023. „Српска емигрантска књижевност у Аустралији 1941–1991.“ *Баштина* 59: 105-119. <https://doi.org/10.5937/bastina33-43133>
- Reynolds, Henry. 2011. *A History of Tasmania*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Стефановић-Бановић, Милеса и Пантовић, Бранислав. 2013. „Наша’ дијаспора у Аргентини – историјски преглед и прелиминарна истраживања.“ *Гласник Етнографског института САНУ* 61 (1): 119-131. DOI: 10.2298/GEI1301119S

- Stefanovic, D.S. 2001. "Serbs." In *The Australian People: An Encyclopedia of the Nation, Its People, and Their Origins*, 2nd Edition, edited by James Jupp, 674-681. Cambridge; New York; Oakleigh, Vic.: Cambridge University Press.
- Taylor, Janet. 2004. "Refugees and social exclusion: What the literature says." *Migration Action* 26 (2): 16-31. https://library.bsl.org.au/jspui/bitstream/1/5990/1/Taylor_Migration_Action_refugees_and_social_exclusion_article.pdf
- Young, Christable. 1990. "The changing demographic structure and family relationships among migrants from Yugoslavia in Australia." *Migracijske teme* 6 (1): 95-114.
- West, Jonathan. 2013. "Obstacles to progress: What's wrong with Tasmania, really?" *Griffith REVIEW* 39: 50-59. <https://search.informit.org/doi/10.3316/informit.105986896531517>
- White, Richard. 2020 (1981). *Inventing Australia: Images and Identity 1688-1980*. New York: Routledge.
- Жиких, Бојан. 2012. Теренско истраживање и научно знање у етнологији и антропологији. *Антропологија* 12 (1): 9-25.

Vladimira Ilić

Faraway Tasmania: An Introduction to Research on the First Generation of Serbian Migrants in the Australian State

Abstract: This paper is part of a broader study on Serbian migration to Tasmania, a state of Australia. It is based on field research conducted in 2020 in Hobart, which included on the one hand thirty first-generation immigrant respondents, and on the other, relevant literature and available statistical data. The aim of this text is to offer a general historical and ethnographic overview of the waves of Serbian settlement on the continent and the island, the reasons for migration, and the motivations for choosing – or not choosing – this particular place for settlement. Although ethnography is no longer at the center of anthropology as a discipline, the exception made in this paper is justified by the fact that Australia, and especially Tasmania, due to its geographical remoteness from the Balkans and its lack of cultural influence on Serbian society, has remained relatively unknown in the local context. Moreover, domestic anthropological production, which has yielded numerous and significant results in the study of Serbian diasporas in European and, less frequently, other overseas countries, has so far shown little interest in or had the opportunity to focus attention on this particular destination of Serbian emigration.

Keywords: migration, first generation of migrants, Serbs, Tasmania, Australia.

Primljeno: 08. 09. 2025.

Odobreno: 11. 10. 2025.